

Bevezetés

A pénzpiac rohamos fejlődése következtében az utóbbi időkben egyre gyakrabban kerültek terítékre repóval kapcsolatos kérdések. Tanulmányunkban összefoglaltuk a repópiacok főbb jellemzőit, a fogalmi meghatározásoktól kezdve a történeti áttekintésen keresztül a jelenlegi nemzetközi és hazai gyakorlatig.

A magyar repópiac elemzése során számos problémával találtuk szembe magunkat. Ezek elsősorban a repó jogi szabályozatlanságából, az egyes jogszabályok értelmezési problémájából, a jegybanki tartalékrendelkezésekből, a repó számvitelével és elszámolásával kapcsolatban, illetve az egyes piaci szereplők ismereteinek hiányosságaiból származnak. A problémák rendszerezett áttekintésével reményeink szerint tisztázásukhoz is hozzájárultunk.

A repópiac fellendítése fontos célként kezelendő, hiszen a fejlett pénz- és tőkepiacok alkotóelemeként hozzájárul a monetáris politika hatékonyságának növeléséhez.

Köszönetet mondunk Dr. Istvánovics Évának a jogi vonatkozású részekhez nyújtott segítségéért, Romhányi Baláznak a német, Gyulafalvi Enikőnek a francia nyelvű szakirodalom fordításáért. Külön köszönet illeti mindazokat az üzleti területen dolgozó szakembereket, akik támogatásukkal hozzájárultak ahhoz, hogy ez az elemzés megszülethessen.

1. | A repó definíciója, típusok, egyedi elemek, testvérkonstrukciók

a repóügylet két tranzakció eredője

A repó elnevezés a 'sale and repurchase agreement' kifejezés rövidítése, amit magyarul visszavásárlási megállapodásnak fordíthatunk. A repóügylet két tranzakció eredője, amelynél a felek a tranzakciókat egy csomagként kezelik. Az ügylet első lépése egy adott értékpapír (legtöbbször állampapír) prompt eladása vagy vétele, majd ezt követően a prompt tranzakció fordítottjának megfelelő tranzakció egy előre meghatározott idő elteltével. A repóügyletnek tehát eltérő időpontokban két lába van, melyek közül az első az azonnali vagy prompt (illetve eladási) láb, míg a másodikat határidős (vagy visszavásárlási) lábnak nevezzük.

A repóügyletben a prompt pénz- és értékpapírmozgások egy előre rögzített későbbi időpontban ellentétes irányban megismétlődnek, ezért az ügyletet felfoghatjuk egy értékpapírkölcsön és egy ellentétes irányú pénzkölcsön eredőjeként. A repószerződések értelmében általában a kölcsönadott értékpapírhoz kapcsolódó jogok (árfolyam- és kamatjövedelem) az eredeti tulajdonost illetik meg. A repóügyletek célja mindig pénzkölcsön felvétele vagy adása megfelelő értékpapír-fedezete mellett, illetve specifikus értékpapírok kölcsönvétele.

Az eredeti eladási és a határidős visszavásárlási árakat már az ügylet kezdetén megállapítják a felek. A két árat úgy határozzák meg, hogy azok különbözete megegyezzen egy fedezettel biztosított kölcsön kamatával.

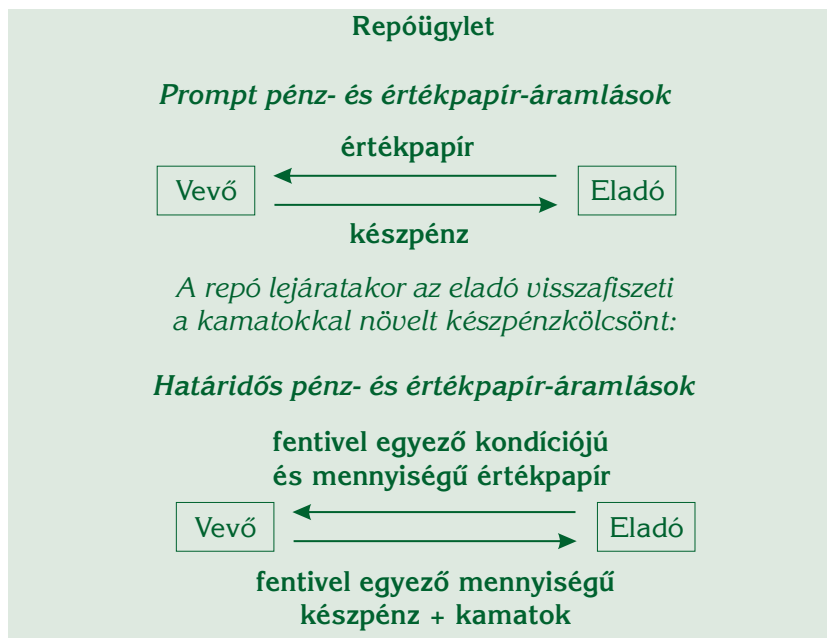
a repóügylet két szereplője

A klasszikus repóügylet két szereplője az **eladó** (vagy kölcsönadó) – aki a kezdeti időpontban eladja értékpapírját, majd egy későbbi időpontban visszavásárolja azt –, valamint a **vevő** (vagy kölcsönvevő vagy befektető) – aki gyakorlatilag pénzkölcsönt nyújt értékpapír-fedezet mellett. Fontos megjegyezni, hogy a fenti elnevezések a kötvénypiaci terminológiát követik, és nem a pénzpiacit. Pénzpiaci terminológia szerint ugyanis kölcsönadónak a pénz kölcsönadóját, vagyis az értékpapír kölcsönvevőjét nevezik.

Amennyiben a repóügylet a vevő befektetési szándéka által motivált (vagyis pénzt akar kihelyezni), számára nincs jelentősége annak, hogy a fedezetként kapott értékpapír (*collateral*) pontosan milyen futamidővel, kamatozással stb. rendelkezik. Számára elsősorban az értékpapír hitelképessége és likviditása fontos, ezért legtöbbször állampapírokat használnak repóügyletek fedezeteként.

Bizonyos esetekben előfordul, hogy a repó a vevő fél kezdeményezésére jön létre, aki valamilyen értékpapírból short (határidős eladási) pozícióban van. Ilyen esetben a vevő számára kifejezetten fontos, hogy pontosan olyan papírt kapjon pénzért cserébe, amelyből eladási kötelezettsége áll fenn. Az angol terminológia különbséget tesz az ilyen **speciális értékpapír-fedezetek** (*special*) és a fentebb tárgyalt **általános értékpapír-fedezetek** (*general collateral v. GC*) között.

Egy értékpapír attól függően válik speciális fedezetté, hogy mennyire van iránta túlkereslet a piacon. Amennyiben a vevő által igényelt értékpapír nehezen beszerezhető, az eladó könnyen kialakulhat magának alacsonyabb kamatot a kölcsönvett pénzre. Minél ritkább értékpapírról van szó tehát, annál alacsonyabb lehet a repókamatláb.

A repók alapvetően rövid – egy nap (O/N) és egy év között változó, de jellemzően 1 hónapon belüli – lejáratú ügyletek. A konstrukció egyik fő vonzerejét éppen a futamidő megválasztásának rendkívül rugalmas lehetősége adja, ami tág teret enged a különböző lejáratú szabad pénzeszközök kihelyezésének. Emellett azonban adódnak más előnyök is. A készpénz kölcsönadója számára a repó vonzó kihelyezést jelent alacsony kockázata miatt. Ha a pénz kölcsönvevője nem fizet, a kölcsönadó felhasználhatja a fedezetként nála lévő értékpapírokat. Az ügyletet megelőzően a készpénz kölcsönadójának érdemes megvizsgálnia mind a kölcsönvevő, mind a fedezetként

a repó előnyei

szereplő értékpapír kibocsátójának hitelképességét. A pénz kölcsönvevője szempontjából a repóügylet előnye abban rejlik, hogy a portfóliójában lévő értékpapírok segítségével olcsóbb hitelekhez, vagy olyan forráshoz juthat, amelyet papírok hiányában képtelen lenne megszerezni.

1.1 Repóügyletek fajtái

csoportosítás a futamidő szempontjából

A repókat többféleképpen csoportosíthatjuk. Futamidő szempontjából beszélhetünk **rögzített** (*term repo*) és **nyitott futamidejű** (*open repo* v. *day-to-day repo*) repókról. Amennyiben a futamidőt a felek előre nem rögzítik, nyitott repóügyletről beszélünk. Ilyen esetekben bármelyik ügyfél bármikor kezdeményezheti az ügylet lezárását bizonyos (általában két napos) felmondási határidővel. Nyitott repónál a repókamatláb naponta változik – gyakorlatilag a repót napon-ta továbbgörgetik.

a tranzakció iránya

A tranzakció irányától függően beszélhetünk aktív, illetve passzív repóról. **Aktív repó** (*repo*) esetén a kezdeti értékpapír-eladást ugyanazon, vagy egy hasonló kondíciójú értékpapír határidős visszavásárlása követ. **Passzív repó** (*reverse repo*) esetén éppen ellenkező tranzakciók sorozatáról van szó – prompt értékpapírvételt határidős eladás követ. Mivel a repóügylet szereplői adott időpontban egymással éppen ellentétes tranzakciókat bonyolítanak, ezért az az ügylet, amely egyikük szempontjából aktív, az a másik szempontjából passzív repónak tekinthető és fordítva. Éppen emiatt a fenti terminológiát (ti. aktív, illetve passzív repó) kizárólag olyan esetekben fogjuk használni, amikor az ügylet egyik szereplője a jegybank, és ezekben az esetekben mindig a jegybank partnerének szemszögéből vizsgálva használjuk az elnevezést. (Amennyiben a jegybank pénzt kölcsönöz, aktív repóról, amikor pedig pénzt von ki a piacról, passzív repóról beszélünk.)

fedezet feletti tulajdonjog szempontjából

A fedezetként használt értékpapír feletti tulajdonjog szempontjából beszélhetünk **szállításos** (*delivery repo*), illetve **óvadéki** (*hold-in-custody repo*¹) repóról. Szállításos repó esetén a tulajdonjog az ügylet idejére az eladóról átszáll a vevőre, aki ezalatt szabadon rendelkezhet az értékpapír felett. A határidős visszavásárlás időpontjában a vevőnek vissza kell szolgáltatnia az eredeti vagy – megállapodástól függően – azzal megegyező kondíciójú papírokat az eladó részére. Óvadéki repó esetén a tulajdonjog az eladónál marad, de az értékpapírokat a vevő részére elkülönített letéti számlára helyezi (zá-

¹ Az óvadéki repó (vagy más néven zárolásos repó) leggyakrabban használt angol elnevezése a hold-in-custody (HIC) repo, de emellett még számos elnevezése ismeretes, úgymint: nondelivery repo, pledged repo vagy letter repo. Tulajdonjog szempontjából óvadéki típusú repónak tekinthető az ún. háromszereplős repó is, bár a klasszikus óvadéki repó és a háromszereplős repó között különbséget kell tenni. Ezzel a kérdéssel később részletesen foglalkozunk.

rolja). Amennyiben az eladó a visszavásárlás időpontjában nem tud eleget tenni fizetési kötelezettségének, az értékpapírok a vevő tulajdonába kerülnek.

A repópiacon három, jellegében nagyon hasonló ügyletet különböztethetünk meg: a **klasszikus repót** (*classic v. 'US-style' repo*), az **eladás/visszavásárlás (buy/sell-back) ügyleteket**, valamint az **értékpapír-kölcsönzést** (*securities lending*).

1.1.1 Klasszikus repó

A klasszikus repóügyletekre vonatkozó szerződéseket Amerikában az ún. PSA (*Public Securities Association*) megállapodás (*PSA agreement*) szabályozza, míg Európában a PSA/ISMA Általános Repó Keretegyezmény (*PSA/ISMA Global Master Repo Agreement - GMRA*) alapján köttetnek a repóügyletek.

a fejlettebb piacok rendelkeznek repó-keretszerződéssel

Klasszikus szállítós repóügylet időtartama alatt a fedeztként szolgáló értékpapírral kapcsolatban felmerülő kamatfizetések a vevőt illetik meg, de a visszavásárlás időpontjában (vagy megegyezéstől függően akár visszavásárlás előtt is) az értékpapírral együtt a vevő köteles a kamatbevétellel azonos összeget az eladó számára jóváírni. Óvadéki repó esetén a kuponfizetések az eladó számláján kerülnek jóváírásra, mivel maga az értékpapír is az ő tulajdonában marad.

A nemzetközi gyakorlat szerint a repóügyletekbe bevont értékpapírok többnyire bruttó pénzáramlású papírok, vagyis a kamatokat adó levonása előtt fizetik ki. A GMRA egyezmény alapján kötött szerződések kifejezetten ilyen értékpapírokkal történő repóügyleteket támogatnak. A GMRA szerint ha a vevő bármilyen – az értékpapírhoz kapcsolódó – adózott (nettó) jövedelemben részesül, az eladó felé akkor is a bruttó összeget köteles megfizetni. Nettó kifizetésű értékpapírok esetén a felek külön repószerződést köthetnek.

Árkalkuláció

A repó ára megegyezik a repókamatlábbal. Ez az ár a repóügylet spot és határidős tranzakcióiban bekövetkező pénzmozgások különbözeteként jelenik meg. A spot tranzakció során az értékpapír kölcsönvevője kifizeti az értékpapír árát, amelyet a határidős visszavásárlás során a repó kamatának összegével növelve visszakap. Az értékpapír ára nem minden esetben egyezik meg a piaci vagy a cash-flow alapján számított árral. Mivel repóügyleteknél az értékpapírok fedeztként szolgálnak, ezért a befogadási árfolyam a piaci árhoz képest felárat (vagy bizonyos esetekben diszkontot) is tartalmazhat.

a repó ára megegyezik a repókamatlábbal

Óvadéki repó esetén a határidős tranzakcióban fizetett ár csak a repókamatlábbal növeli meg a spot pénzmozgás összegét, s nem tükrözi az értékpapír időközben felhalmozott kamatát. A kamatok ugyanis az értékpapír eredeti tulajdonosát illetik meg.

Szállításos repónál viszont a tulajdonjog átszáll a vevőre, így a futamidő során az értékpapírhoz kapcsolódó pénzáramlások is őt illetik meg. A kapott kamatok, illetve egyéb jövedelmeket a vevő a határidős pénzmozgás során visszafizeti az eladónak.

Repóügylet pénzáramlásai

Spot pénzáramlás = kötvény névértéke $\times$ (nettó árfolyam + felhalmozott kamat) / 100

Határidős pénzáramlás:

Óvadéki repónál: spot pénzáramlás $\times$ (1 + repókamat $\times$ repó futamideje / 360 v. 365²)

Szállításos repónál: spot pénzáramlás $\times$ (1 + repókamat $\times$ repó futamideje / 360 v. 365) + futamidő alatt fedezeti papírra kapott kamat $\times$ (1 + repókamat $\times$ T),

ahol T = a kamatfizetés és a repó lejáratá közötti napok száma / 360 v. 365.

repóügyletek
indíttatása

A fenti számítás azt feltételezi, hogy az ügylet egy meghatározott értékpapír-mennyiség kölcsönadásán alapul. Ilyenkor adott mennyiségű értékpapír alapján kell a pénzáramlások nagyságát kiszámítani. Ez valóban jellemző a repóügyletek egy részénél, főleg akkor, ha az ügyletet egy speciális értékpapír kölcsönvételi szándéka motiválja, vagy ha a kölcsönadó az általa birtokolt értékpapírokat előreláthatólag nem fogja felhasználni egy bizonyos ideig, ezért arra az átmeneti időre ki szeretné azokat helyezni. A repóügyletek egyik része ilyen ún. **értékpapír-indíttatású** (*security-driven*), másik részük pedig **pénz kölcsönvételén vagy kölcsönadásán alapul** (*cash-driven*). A pénzvezérelt repóügyleteknél a kölcsönadott pénzösszeg adott, és abból kell visszaszámítani a fedezetként szolgáltatott értékpapírok mennyiségét.

Pénzindíttatású ügyletek számítása

Értékpapír mennyisége = spot pénzáramlás / (nettó árfolyam + felhalmozott kamat) / 100

Határidős pénzáramlás = spot pénzáramlás $\times$ (1 + repó kamatláb $\times$ repó futamideje / 360 v. 365)

² A repóügyletek kalkulációjánál megegyezés szerint számolnak 360 vagy 365 napos évvel. A megegyezés általában attól függ, hogy kik a szerződő felek. A bankok általában a 360 napos kalkulációt preferálják (mivel ők a bankközi piacon ehhez vannak hozzászokva), brókercégek pedig kötvénypiaci számításokból kifolyólag inkább 365 napos évvel számolnak.

Fedezetértékelés

A fedezetként szolgáltatott értékpapírok értéke az ügylet futamideje alatt az árfolyamok mozgásából eredően változhat. Ennek ellensúlyozására hasznos lehet a fedezet értékének napi felülvizsgálata, valamint annak ellenőrzése, hogy a fedezeti érték eléri-e a kölcsön összegét. Abban az esetben, ha a fedezettség nem áll fenn, az értékpapír eladójának pótlólagos befizetést kell teljesítenie, amelyet megegyezéstől függően megtehet készpénzbefizetéssel, illetve állampapír-zárolással. Ellenkező esetben, vagyis ha az értékpapír árfolyama emelkedik, akkor az értékpapír kölcsönadója követelhet pénzvisszatérítést, illetve zárolásfeloldást partnerétől. A fedezet újraértékelését általában naponta végzik, bár ha a kezdetben alkalmazott biztonsági sáv (*haircut* v. *initial margin*) elég magas, akkor nem feltétlenül van szükség a napi újraértékelés alkalmazására. A széles biztonsági sáv hátránya elsősorban a pénz kölcsönvevőjénél jelentkezik, aki ugyanazért az értékpapírért kevesebb pénzösszeghez tud jutni, mint amennyit napi újraértékelés esetén elérhetne. A pénz kölcsönadója szempontjából előnyös ez a konstrukció, hiszen az értékpapír nagyobb árfolyamesése mellett is fedezve érezheti magát (persze csak addig, amíg a biztonsági sáv nagyobb az árfolyamcsökkenés mértékénél).

*napi fedezetértékelés
us. magas biztonsági
sáv*

Biztonsági sáv (*haircut*) érvényesítése az árban

*Készpénzfizetés az ügylet elején = (kötvény névértéke x (nettó árfolyam + felhalmozott kamat) / 100) / [1 + biztonsági sáv által meghatározott diszkont (*haircut* rate)]*

Ügylet végén visszafizetendő pénzösszeg = ügylet elején fizetett készpénz x (1 + repó kamatláb x napok száma / 360 v. 365)

A biztonsági sáv alkalmazása és nagysága függ a fedezetértékelés módszerétől, valamint a partnerek hitelképességétől. Ha az eladó bonitása magasabb a vevőénél, könnyen előfordulhat, hogy a pénzkölcsön összege meghaladja a fedezet értékét.

A fedezetként leggyakrabban használt állampapírok napi árfolyamváltozása általában csekély pótlólagos befizetéseket indokol napi szinten. A tranzakciós költségek miatt a kisösszegű napi pénzmozgások veszteségessé tehetik a fedezetkorrigálás folyamatát, ezért a felek gyakran megegyeznek egy úgynevezett túréshatárban (*threshold*), amelyet általában az árfolyam vagy a hozam egy bizonyos százalékában állapítanak meg, és amely eléréséig nem szükséges a pótlólagos befizetések, illetve fölös fedezetfelszabadítások teljesítése.

A fedezetek napi újraértékelésénél célszerű az értékpapírok bruttó árfolyamát figyelembe venni, hiszen ez az az árfolyam, amelyen az eladó esetleges nemteljesítése esetén a papírokat értékesíteni lehetne. Ugyanígy elmondható, hogy a fedezet értékét mindig a pénzkölcsön aktuális felhalmozott kamatokkal növelt összegéhez kell igazítani.

Amennyiben az elszámolási rendszer nem biztosít keretet a fedezetek mozgatásához az ügylet futamideje alatt, a fedezet értékének korrigálását a repóügylet lezárásával, majd egy új, hasonló lejáratú és értékű ügylet megnyitásával, valamint a megfelelő mértékű fedezet biztosításával lehet megoldani (amennyiben az elszámolási rendszer megengedi). Előfordul olyan eset is, amikor az új ügylet az eredeti ügylet biztositott fedezet értéke szolgál alapul, és ahhoz igazítják a fizetendő készpénz nagyságát. Ez főleg akkor jellemző, amikor a repó értékpapír-oldali indíttatású.

Értékpapír-helyettesítés

*repóügylet vonzerejét
növeli az értékpapír-helyettesítés lehetősége*

Amennyiben a repószerződés (és az elszámolási rendszer) megengedi, lehetőség van az ügylet futamideje alatt a fedezetként szolgáló értékpapírok helyettesítésére, pontosabban kicserélésére. Ha az ügylet nem egy speciális értékpapír kölcsönvétele által motivált, hanem pénzkölcsön-indíttatású, akkor az értékpapír kölcsönvevője szempontjából általában nincs jelentősége, hogy milyen értékpapír szolgál fedezetül. Számára csak az a fontos, hogy a fedezet megfelelő likviditású és értékű legyen a csere előtt és után egyaránt. Az egy ügylet keretében lebonyolítható cserék számát a repószerződések rögzíteni szokták. Amennyiben a repóügylet értékpapír-indíttatású, általában kizárják az értékpapír-helyettesítés lehetőségét, hiszen ezzel a vevő eredeti szándéka hiúsulna meg.

Az alábbiakban a klasszikus repó számos változata közül ismertetünk néhányat.

Kétszereplős, háromszereplős és óvadéki repó

háromszereplős repónál az értékpapírok letétkezelését egy független harmadik fél végzi

Az eddig vázolt repóügyletek közös jellemzője, hogy mindegyiknek két szereplője van (*bilateral repo*). Előfordul azonban, hogy a két fél megbíz egy harmadik szereplőt (*triparty agent*) a fedezetként szolgáló értékpapírok letéti kezelésével. Ebben az esetben az eladó az értékpapírokat a letétkezelőhöz szállítja, aki azokat a vevő nevére megnyitott letéti számlán tartja. A letétkezelő feladatai magában foglalják:

- a DVP³ elv biztosítását a repóügylet mindkét végén,

³ DVP (Delivery Versus Payment = szállítás fizetés ellenében): értékpapírügyleteknél a teljesítés csak akkor történik meg, ha eladói oldalon az értékpapír, vevői oldalon pedig a szükséges pénz egyidejűleg rendelkezésre áll a megfelelő számlákon.

- a fedezet értékének napi kiszámítását és erről mindkét fél részére történő folyamatos információszolgáltatást,
- annak biztosítását, hogy az értékpapír-fedezet minden tekintetben megfeleljen a vevő elvárásainak,
- az értékpapír napi újraértékelését (*marking to market*) annak érdekében, hogy a fedezet megfelelő mértékű legyen,
- bárminemű értékpapír-helyettesítés ellenőrzését.

A letétkezelővel kötött megállapodás az alaprepószerződéstől külön szerződés keretében történik mindhárom fél részvételével. A letétkezelő díja az eladó számláját terheli. Európában leggyakrabban az Euroclear és a Cedel – nemzetközi elszámolóházak – végeznek nemzetközi repóügyleteknél letétkezelői tevékenységet, míg az USA-ban ezt a szerepet többnyire a Bank of New York vagy a Chemical Bank tölti be.

Értékpapír-helyettesítésre a magyar elszámolási rendszer jelenleg nem biztosít lehetőséget, de a jegybanki aktív repóügyletek futamidejének rövidege miatt erre nem is igazán volt eddig szükség (az aktív repók ugyanis O/N lejáratúak, csak a ritkán előforduló gyorstenderek, illetve az eddig nem alkalmazott normál tenderek futamideje lehet ennél hosszabb). Az értékpapír-helyettesítés jelentősége Magyarországon a piaci repók (ld. később) esetén jelentkezik inkább.

A **háromszereplős repóügyleteknél** a vevő számára hátrányt jelent, hogy a fedezetként kapott értékpapírokkal a repó ideje alatt nem rendelkezhet szabadon (vagyis például nem repózhatja ki azokat egy másik ügylet keretében). Ugyanez az eladó számára előnyös, hiszen ő jogosult marad értékpapír-helyettesítésre az ügylet futamideje alatt. Ha például a fedezeti értékpapírra időközben szükség van, azt helyettesítheti egy hasonló kondíciójú értékpapírral a vevő letéti számláján (*substitution*). Előnyös viszont a vevő számára a harmadik félként beiktatott letétkezelő által nyújtott biztonság, amely garantálja, hogy a zárolt papírokat az eladó nem tudja a futamidő során más ügyletbe felhasználni. A vevő számára a háromoldalú repóügylet az alábbi előnyökkel jár:

- magasabb repódíj beszedésének lehetősége, amit az eladó hajlandó lehet fizetni az értékpapír-helyettesítési lehetőség miatt,
- független letétkezelő miatt biztosított alacsony ügyfélkockázat,
- csekély adminisztrációs és jogi költségek.

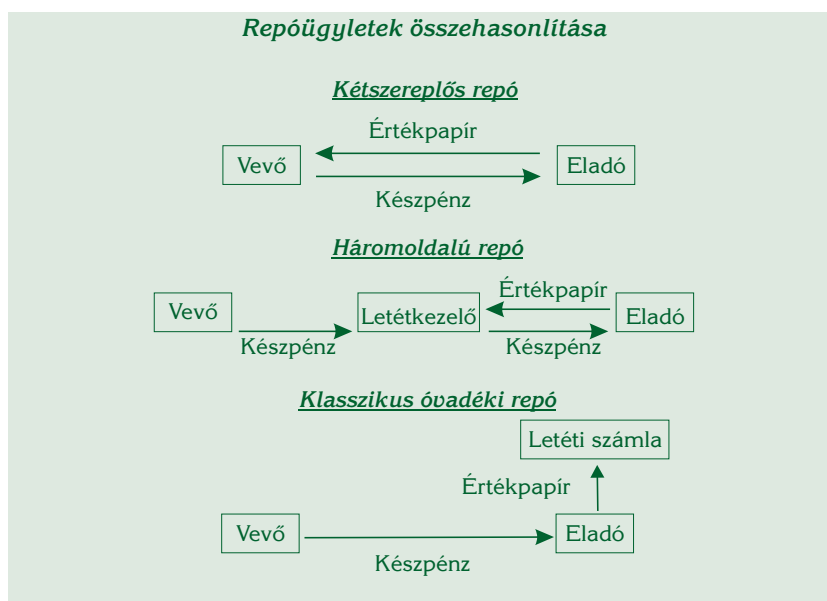
A háromoldalú repót eleinte csak a központi bankok használták az elszámolások biztonságának növelése érdekében. A piaci szereplők egymás között csak később kezdték használni a repónak ezt a formáját. A biztonságnak persze ára van: a fejlett piacokon az elszámolóházak kb. 1,5–4 bázispontos felárat számítanak fel a repó-elszámolások biztosításáért. A felszámított díjak általában a volumen növekedésével arányosan csökkennek. 1997 végén az amerikai O/N repópiac – amely kb. 1 trillió dolláros forgalmat bonyolított – 70%-át háromoldalú repók tették ki. Ugyanekkor Európában a 170 milliárd dolláros O/N repópiacnak csupán kb. 25%-a bonyoló-

a háromszereplős repó előnyei és hátrányai

dott háromoldalú repóként az Euroclear adatai szerint. A háromoldalú repók részaránya fokozatosan nő, de a növekedésnek a felár mellett az elszámolási rendszerek infrastrukturális korlátai is akadályt jelentenek.

a klasszikus óvadéki és a háromszereplős repó közötti különbség a letétkezelő személye

Ha egy repó futamideje nagyon rövid, vagy ha az eladó többszöri helyettesítést kíván eszközölni, az értékpapírok szállítási költsége relatíve túl magasra szökhet. Erre nyújt megoldást a **klasszikus óvadéki repó**, amelynél az értékpapír az eladó birtokában marad, de azokat a vevő részére saját elkülönített letéti számláján tartja. A vevő számára a háromoldalú repóhoz képest ez természetesen magasabb ügyfélkockázatot jelent, amiért cserébe magasabb hozamot vár el. Csakúgy mint a háromoldalú repónál, a vevő itt sem használhatja az értékpapírokat az ügylet folyamán. Az eladó számára nagyon kényelmes ez a konstrukció, hiszen az összes adminisztrációt saját letétkezelője végzi, s emellett lehetősége van értékpapír-helyettesítésre is. Fontos megjegyezni, hogy egy adott értékpapírt az eladó egyszerre csak egy repóügyletben használhat fel.

A Magyar Nemzeti Bank által bonyolított aktív repóügyletek óvadéki repóként vannak nevesítve annak ellenére, hogy a fenti sémák alapján ezek az ügyletek nem illelnek bele a klasszikus óvadéki típus fogalmába, inkább a háromoldalú repóhoz állnak közelebb. Értékpapír oldalon a háromoldalú repónak megfelelően egy független letétkezelőnél (Keler Rt.) történik a zárolás, viszont a készpénz oldal nem a Keleren, hanem a Nemzeti Bankon keresztül bonyolódik. Az értékpapír- és készpénzoldali elszámolás különválasztása annak köszönhető, hogy a Keler Rt. nem vezethet pénzforgalmi számlát ügyfelei számára, azt a bankok esetében az MNB végzi. Az elszámolások az MNB és a Keler között működő „hot-line” rendszernek köszönhetően DVP elv alapján működnek.

Nem látjuk szükségesnek a jegybanki repók szállítási típusú repóvá történő átalakítását. Aktív repók esetén a jegybanknak nem célja a papírok forgatása, azokat kizárólag fedezeti célból kéri be partnereitől.

A szállítási típusú konstrukció elsősorban az MNB partnerei számára lenne előnyös, nekik is csak passzív repók esetén, hiszen ilyenkor a fedezetként kapott papírokat az ügylet futamideje alatt továbbforgathatják.

Variációk klasszikus repóra

A klasszikus repón belül a változatos piaci igények következtében igen sokféle speciális konstrukció alakult ki. Az alábbiakban ezek közül ismertetünk néhányat.

Részvény-fedezetű repó (Equity repo)

Repóügyletekhez nem mindig állampapírokat használnak fedezetül. A '90-es évek eleje óta egyre elterjedtebbé váltak azon repóügyletek, amelyeknél a fedezetet részvények szolgáltatták. A részvényrepó kialakulását elősegítette, hogy a jelentős részvényportfólióval rendelkező befektetési társaságok kedvező hitellehetőséget keresve a meglévő részvényeiket hitelek fedezetül ajánlották fel. Így a fedezetlen hiteleknél alacsonyabb kamattal jutottak külső forráshoz. A likvid piaci szereplők számára is kecsesítő volt a piac ilyen irányú fejlődése, hiszen tágult a pénzkihelyezési lehetőségek tárháza, ráadásul – a részvények magasabb kockázatából fakadóan – a klasszikus állampapír fedezetű ügyletekhez képest magasabb hozamot értek el részvények fedezetként való elfogadása esetén. (A részvények magasabb kockázata nagyobb volatilitásukból valamint alacsonyabb likviditásukból származik. A nagyobb kockázat egyúttal a repókamat és/vagy a fedezetértékelésnél alkalmazott biztonsági sáv növekedését jelenti.)

Opciós repó

A repónak ezen fajtája Franciaországban terjedt el leginkább (vente a réméré), bár Magyarországon is előszeretettel használják a piaci szereplők, s sokszor 'nem valódi repó' névvel illetik. A konstrukció lényege, hogy a két partner egyike csak opciós jogot vállal határidős kötelezettségének teljesítésére. Tehát vagy a határidős pénzáramlás, vagy a határidős értékpapír-áramlás csupán feltételes lesz, ami a másik fél számára kockázatot jelent, s ezt a repó díjban érvényesíti.

Keresztvalutás repó (Cross-currency repo)

Előfordul, hogy az eladó más valutában kívánja felvenni a pénzkölcsönt, mint amilyen valutában az általa kölcsönadott értékpapír van denominálva. Az ilyen repó ügyleteket nevezzük keresztvalutás repóknak. Az értékpapír ebben az esetben nagyobb volatilitású, mint a klasszikus repó ügyletek esetében, hiszen árfolyama ki van téve mind a kamatláb, mind pedig a valutaárfolyamok ingadozásainak. Ennek ellensúlyozására a vevő magasabb repódíjat követelhet.

Dollár repó (Dollar repo)

Dollár repónál a vevőnek joga van ahhoz, hogy a kölcsönkapott értékpapiroktól különböző papírokat juttasson vissza az eladóhoz az ügylet lejáratkor, de a visszaadott és a kölcsönvett papírok összértékének meg kell egyezniük.

Határidős repó (Forward start repo)

A repó ügyletek prompt lábának elszámolása általában az ügyletbe bevont értékpapír elszámolási szabályainak megfelelően történik. Határidős repónál azonban az ügylet első lába egy előre meghatározott későbbi időpontban kerül elszámolásra.

Részletfizetési repó (Flex repo)

Részletfizetési repónál a készpénzt részletekben törleszti az eladó. Ez a konstrukció akkor lehet hasznos, ha például az eladó a repóból befolyó pénzt egy amortizálódó eszköz megvásárlására kívánja fordítani.

Változó kamatozású repó (Floating rate repo)

A változó kamatozású repók általában hosszabb futamidejűek, és kamatukat egy előre meghatározott irányadó instrumentumhoz (pl. LIBOR) kötve állapítják meg, előre meghatározott időközönként.

Lejáratú repó (Reverse to Maturity)

Ha a repó futamideje megegyezik a fedezetként használt értékpapír hátralévő futamidejével, lejáratú repóról beszélünk. Ez az ügylet gyakorlatilag a fedezetként szolgáló értékpapírok eladásával egyenértékű.

1.1.2 Eladás/visszavásárlás (Buy/sell-back)

az E/V ügylet két lábát két szerződés rögzíti

Az eladás/visszavásárlás (E/V) ügylet nagyon hasonlít a klasszikus repóügyletnek, csupán annyiban különbözik attól, hogy az ügylet két lábát nem egy, hanem két szerződés rögzíti. *Az E/V gyakorlatilag két egymást követő prompt adásvételi ügylet, amelyek végeredménye közgazdasági tartalmát tekintve megegyezik a klasszikus repóval.*

Kamatfizetés

Amennyiben az E/V ügylet időtartama alatt a fedezetként szolgáló értékpapírra kamatfizetés esedékes, az a vevőt illeti meg, csakúgy, mint klasszikus szállítási repóügylet esetén. Különbség viszont, hogy az E/V ügyletnél általában ez az összeg nem kerül vissza az eladóhoz, így azt valamilyen formában a vevőnek kompenzálnia kell. A kompenzációt leggyakrabban a kötvény árázásában érvényesítik a felek.

Amennyiben az E/V ügylet futamideje alatt nem történik kamatfizetés, az ügylet végén visszafizetendő összeg az alábbiak szerint számítható ki.

E/V ügylet határidős pénzáramlása

*Határidős pénzáramlás = (eredeti vételi árfolyam + felhalmozott kamat) $\times$ (1 + E/V kamat $\times$ t),
ahol: t = futamidő napjainak száma / 360 v. 365.*

Kamatfizetés esetén a vevő fogja megkapni a fizetett kamatot, amelynek összegével csökkenteni kell az eladó által az ügylet végén visszafizetendő pénzkölcsönt. Mivel a vevőnek lehetősége van a kapott kamatok befektetésére a futamidő alatt, az ebből szerzett jövedelem is levonható a visszafizetendő összegből. (Általában a befektetés hozamát a repó hozamával egyezőnek tekintik, de más rátával való számolás sem eredményezne lényeges eltérést.)

Az eladás-/visszavásárlás-ügyletek végén visszafizetendő pénzösszeg általános képletét az alábbiak szerint írhatjuk fel.

E/V határidős pénzáramlása

*Határidős pénzáramlás = (eredeti vételi árfolyam + felhalmozott kamat) $\times$ (1 + E/V kamat $\times$ t) – kifizetett kamat $\times$ (1 + repó kamat $\times$ T),
ahol: t = futamidő napjainak száma / 360 v. 365,
T pedig a kamatfizetés és az E/V lejáratá közt napok száma / 360 v. 365.*

Amennyiben az ügylet futamideje alatt a fedezetként szolgáló értékpapírhoz kapcsolódó bármilyen pénzkifizetés történik, azt a kamatfizetéssel megegyezően kell figyelembe venni a pénzáramlások kiszámításánál.

Értékpapír-helyettesítésről az E/V ügyleteknél nem beszélhetünk, mivel az ügylet két különálló tranzakcióból áll. Amennyiben a felek a fedezetként szolgáló értékpapírt másik papírral kívánják helyettesíteni, le kell zárniuk az eredeti ügyletet, és egy új, az eredetivel egyező lejáratú és kamattartalmú ügyletet nyitni az új értékpapírral helyettesítve.

értékpapír-helyettesítés csak új ügylet megnyitásával lehetséges

Az E/V előnyei és hátrányai a klasszikus repóval szemben

Hátrányok:

- Az E/V ügylet eredetileg nem teszi lehetővé nemteljesítés esetén az ügylet lezárását, mivel maga az ügylet nem egy szerződésben van rögzítve, hanem két külön tranzakció eredőjeként adódik. Az E/V PSA/ISMA alapszerződésbe való

bevétele azonban elméletileg lehetőséget ad a nemteljesítés szabályozására.

- Az E/V ügyleteknél a fedezet értékének korrigálása az ügylet futamidő alatti lezárásával, újraértékelésével, majd újbóli megnyitásával oldható meg.
- Az E/V ügylet eladójának nincs joga futamidő alatt az értékpapírhoz kapcsolódó jövedelmekhez, ezért a jövedelmet le kell vonnia a visszavásárlási árból. A gyakorlatban hallgatólagos megállapodás van arról, hogy amennyiben a vevő az értékpapírhoz kapcsolódóan valamilyen előre nem várt jövedelmet szerez, az eladót kompenzálja.
- E/V ügylet esetén csak az ügylet lezárásával és újraárazás utáni újbóli megnyitásával van lehetőség értékpapír-helyettesítésre.

Előnyök:

- Az E/V ügylet könyvelése egyszerűbb, mint a repóé, mivel nincs szükség napi újraértékelésre.
- A dokumentáció hiánya csökkenti a jogi költségeket és gyorsíthatja az eljárás folyamatát.
- A repóval ellentétben az E/V egyértelműen nem hitelügylet, hanem adásvétel, ami bizonyos országokban (pl. Magyarországon) a bankok számára tartalékolási szempontok miatt előnyt jelenthet.

1.1.3 Értékpapír-kölcsönzés

Mint korábban említettük, a repóügyletek egy része értékpapír-indíttatású, vagyis az ügylet egy specifikus értékpapír kölcsönvételi szándéka által vezérelt. Elképzelhető az is, hogy a papír kölcsönadója nem szándékozik az ügylet futamidejére pénzkölcsönhöz jutni a kölcsönadott értékpapír ellenében, mivel likviditása megfelelő, és nem kívánja megfizetni a pénzkihelyezés és a kölcsönvétel kamatainak különbözetét. Mindazonáltal ki tudja használni az előnyt annak, hogy olyan értékpapírral rendelkezik, amelyre kereslet mutatkozik a piacon. Ebben az esetben kölcsönadhatja a tulajdonában lévő értékpapírokat, amelyeket a kölcsön lejártakor egy előre meghatározott felár mellett kap vissza. Az ilyen ügyleteket értékpapír-kölcsönzési ügyleteknek (*securities lending v. stock lending*) nevezzük.

a kölcsönadott értékpapír fedezete bármi lehet, amit a kölcsönadó elfogad

A kölcsönadónak természetesen szüksége van valamilyen fedezetre, amelyet általában egy, a kölcsönadott papírral megegyező értékű másik értékpapír biztosíthat. A fedezet nem feltétlenül kell, hogy értékpapír legyen, gyakorlatilag bármi lehet, amit a kölcsönadó fél elfogad. A gyakorlatban legtöbbször valamilyen állampapírt

használnak erre a célra, de fedezetként használható letéti jegy, készpénz, bankári elfogadvány stb.

Az értékpapír-kölcsönzési ügyleteket a repóügyletekhez hasonlóan egyetlen szerződés szabályozza. Régiótól függően változó, hogy melyik keretszerződést veszik az ügylet alapjául. Angliában inkább az **OSLA** (*Overseas Securities Lender's Agreement*), vagy az **ESLA** (*Equity Stock Lending Agreement*) szolgál az ügyletek alapjául attól függően, hogy a kölcsönzés tárgyául szolgáló értékpapír kötvény vagy részvény. Amerikában többnyire a **PSA** "Master Securities Loan Agreement"-je használatos.

Értékpapír-kölcsönzés esetén az átadott értékpapírral együtt nem minden esetben száll át az értékpapír tulajdonjoga a kölcsönvevőre, mint szállítási repó vagy E/V ügylet esetén. Az OSLA szerződés értelmében értékpapír-kölcsönzésnél a tulajdonjog mind a kölcsönadott értékpapírral, mind a fedezetként szolgáló értékpapírral együtt átszáll a másik félre. A PSA szerződések a fedezetként szolgáló papírokat csak zálogként ismerik el.

A kölcsönadott értékpapírra fizetendő kamat (vagy bármely más pénzáramlás) az ügylet futamideje alatt a kölcsönvevőt illeti meg, akinek azután kötelessége a kölcsönadót a kifizetett kamat mértékében kompenzálni. Ugyanez érvényes fordított irányban is a fedezetként adott értékpapírra. Amennyiben az értékpapír-kölcsönzést szabályozó szerződés alapján a kölcsönügylet alatt az értékpapírok tulajdonjoga nem száll át a kölcsönvevőre, a papírokhoz kapcsolódó kifizetések is természetesen az eredeti tulajdonost illetik meg, vagyis ebben az esetben nincsen utólagos kompenzáció sem.

A kölcsönadott értékpapírhoz kapcsolódó jogok (pl. szavazati jog, átváltási jog stb.) szerződéstől függően kerülnek át a kölcsönvevőhöz. Bemutatóra szóló értékpapírok esetén a mindenkori birtokos – vagyis kölcsönügylet esetén a kölcsönvevő – gyakorolhatja a papírhoz kapcsolódó jogokat. A szerződés rögzítheti azt is, hogy a köl-

a kölcsönadott értékpapír tulajdonjoga nem mindig száll át a kölcsönvevőre

csönvevő a kölcsönadó akarata szerint gyakorolja a tulajdonosi jogokat a kölcsönadott értékpapír felett.

Értékpapír-kölcsönzés az elszámolóházaknál

a fejlettebb elszámolóházak automatikus értékpapír-kölcsönzési szolgáltatást biztosítanak

Értékpapír-elszámolásakor előfordulhat, hogy az értékpapír (kölcsön)vevője nem tudja teljesíteni kötelezettségét, mert az elszámolás pillanatában nem rendelkezik a teljesítéshez szükséges papírokkal. A legtöbb elszámolóház ilyenkor életbe lépteti automatikus kölcsönzési mechanizmusát, amely biztosítja, hogy a vevő fél a megfelelő időben hozzájusson a vásárolt értékpapírhoz. Értékpapír-kölcsönzés alatt ilyenkor azt kell érteni, hogy az elszámolóház az értékpapír kölcsönzési rendszerbe bevont tagok valamelyikétől kölcsönveszi, majd az eladó cég számára kölcsönadja az értékpapírokat. A vevő cég köteles a papírokat egy meghatározott időn belül visszaszolgáltatni a kölcsönadók részére. Ilyenkor általában egy-két nap áll rendelkezésére ahhoz, hogy a megfelelő értékpapírokat a piacon beszerezze. Az automatikus értékpapír-kölcsönzésnek különösen nagy jelentősége van a multilaterális nettó elszámolásoknál, hiszen ilyenkor egyetlen ügylet nemteljesítése felboríthatja a napon belüli összes ügylet elszámolását.

Magyarországon jelenleg a Keler Rt. T+2-es állampapír elszámolási rendszerében létezik automatikus értékpapír kölcsönzés.⁴ A rendszer működése a következő:

Az átmenetileg szabad állampapírral rendelkező cégek, amelyek a Keler Rt.-nél vezetik értékpapír-számlájukat, kölcsönadási szándékkal elhelyezik szabad állampapírjaikat egy ún. 'technikai állampapír pool'-ban. A T+2 állampapír-elszámolásban résztvevő klíring tagok, amelyek T+1 napon nem rendelkeznek fedezettel, automatikusan kölcsönt kapnak, amennyiben a szükséges értékpapír a poolban rendelkezésre áll, és a klíringtag rendelkezik a szükséges fedezettel.

A T+2-es elszámoláshoz kapcsolódóan a kölcsön időtartama maximálisan 3 nap lehet. Fedezetlenség esetén T+1 napon délután kerül sor a kölcsönzésre, olyan időpontban, amikor a számlákon már további mozgás nem történhet. T+2 napon megtörténik az elszámolás, és T+3 napon a kölcsönvevő teljesít a pool felé, majd a KELER Rt. a kölcsönadó megfelelő számlájára helyezi a papírokat.

A kölcsönzési rendszer közvetett módon működik, ami azt jelenti, hogy mind a kölcsönadók, mind a kölcsönvevők a közvetítő szerepet betöltő KELER Rt.-vel állnak szerződéses kapcsolatban, egymást nem ismerik. A KELER Rt. nem vállal garanciát a kölcsönzésben résztvevő cégek felé. Működteti a kölcsönzéshez szükséges számlákat, a kapcsolódó garanciarendszert, vezeti a nyilvántartásokat, kapcsolatot tart a kölcsönadókkal, figyeli a fedezeteket, limiteket határoz meg, életbe lépteti a nemteljesítések során szükséges kényszerintézkedéseket. A kölcsönzési rendszer igénybevételére eddig még nem volt szükség, köszönhetően annak, hogy ezidáig nem volt példa nemteljesítésre.

az automatikus értékpapír-kölcsönzés az elszámolások biztonságát növeli

Az elszámolások biztonságát nagyban növeli a kölcsönzési rendszer bevezetése, amennyiben megfelelő mennyiségű és összetételű állampapír vonható be. Ennek feltétele, hogy a rendszer a köl-

⁴ Forrás: A Keler középtávú stratégiája, 1996. március.

csönadók számára megfelelő biztonsággal és ezzel összhangban álló hozammal működjön, a kölcsönvevők számára pedig ne jelentsen irreálisan magas terheket.

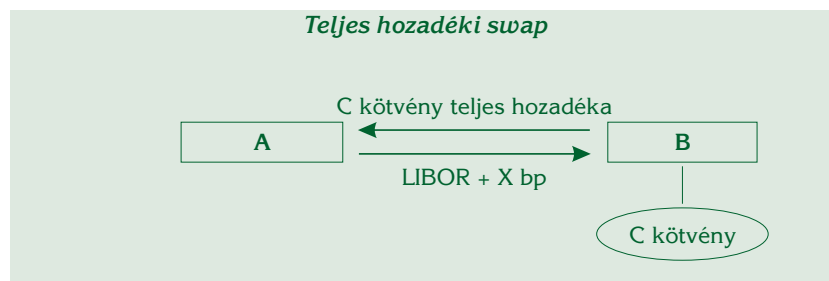
1.1.4 Egy példa szintetikus repóra: teljes hozadéki swap

Repóügyleteket többféle módon lehet előállítani más ügyletek eredőjeként. Az ilyen összetett pozíciókat, amelyeknek közgazdasági tartalma megegyezik a repóval, szintetikus repóknak nevezzük. Fentebb már bemutatunk egy példát a szintetikus repóra – az E/V ügyletet –, amely elterjedtsége miatt ma már a repóügyletek egyik alfajaként is ismert.

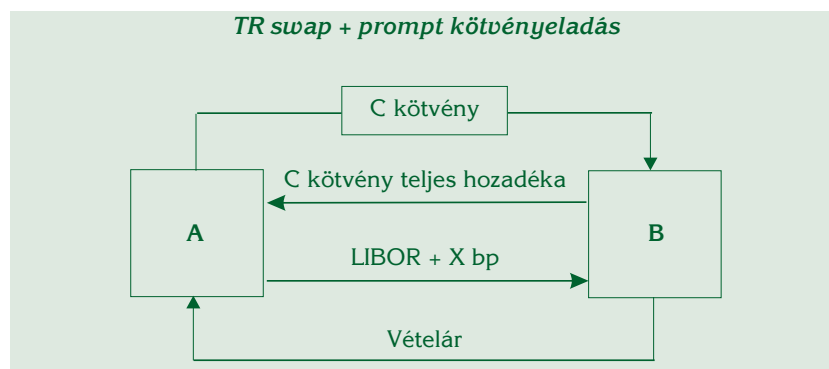
repóügyletek szintetikus előállítására számos megoldás kínálkozik

Valamivel bonyolultabb, de bizonyos országokban igencsak elterjedt az ún. teljes hozadéki swap (total return swap: TR swap), amely az ügylet alapjául szolgáló értékpapír eladásával kombinálva a repóügylettel közgazdaságilag azonos eredményt biztosít.

A teljes hozadéki swap hasonlít az egyéb piaci swapokra – leginkább a kamatswapra – abban, hogy valódi fizikai mozgás nem történik, csupán a különbözetek nettó elszámolása valósul meg. A különbség abban áll, hogy az alapul vett értékpapír felhalmozott kamatán kívül a tőke-átértékelődésből származó kockázatot is elcseréli az egyik fél a fix (vagy valamihez kötött) biztonságos kamatra. Ez eredetileg a következő felállásból származott: 'B' rendelkezik 'C' kötvénnyel, amelynek egy bizonyos ideig nem akarja vállalni a kamat- és piaci kockázatát. Ezért ezt megpróbálja elswappolni 'A'-val, aki magas hozamra akar szert tenni (kockázatkedvelő) anélkül, hogy a kötvény vásárlásához szükséges összeggel rendelkezne. 'A' vállalja 'C' kötvénynek a kamat- és piaci kockázatát – a futamidő alatti teljes hozadék az ő birtokába kerül – míg 'B' ezért biztonságos LIBOR+spread kamatot kap. 'A' akkor jár jól, ha az adott időszakban nem következik be jelentős visszaesés a kötvény hozamában, és magasabb lesz 'C' hozadéka, mint az általa fizetni szükséges rögzített kamat. A TR swap teljes futamideje alatt 'A' viseli a 'C' kötvény árfolyam-változásainak előnyeit, illetve hátrányait.

A TR swap a referenciakötvény azonnali eladásával kombinálva előállítja a szintetikus repókonstrukciót. Tétélezzük fel, hogy 'A' a tulajdonában lévő kötvényt eladja 'B'-nek (vagy bárki másnak a likvid piacon), és egyben TR swap megállapodást köt 'B'-vel arról, hogy a továbbiakban is viseli a kötvény minden kockázatát a TR swap futamideje alatt. A futamidő leteltével a swap vevője ('A') választhat, hogy visszavásárolja 'C' kötvényt (akár 'B'-től is) vagy nem. Az eljárás előállítja a repóügyletben szereplő felek közötti cash-flow mozgást, és a gazdasági tartalma is megegyezik vele. Amennyiben 'A'-t tekintjük a szállítós repó eladójának, 'B'-t pedig a repó vásárlójának, akkor pontosan a TR swap egy lehetséges kimenetelét kapjuk (amikor az eladási és a visszavásárlási oldalon is a swapügylet szereplői vesznek részt).

A TR swapnak több előnye is lehet a klasszikus repóval szemben:

- Egyes országokban és esetekben a swap és az adás-vétel költségei alacsonyabbak a repó ügyleténél (beleértve a repóval foglalkozó személyzet költségeit és a fedezet zárolásának a díját).
- Rugalmasabb a repónál, mivel mind az aktív fél, mind a passzív fél akár három különböző partnerrel is lebonyolíthatja a repót szintetizáló konstrukciót. Illetve magasabb a résztvevők szabadsága abban, hogy a TR swapplejázatával kötnék-e egy fordított adás-vételi ügyletet a likvid piacon, vagy a swap ideje alatt fennálló tulajdoni pozícióban maradnak.
- A legfontosabb indok a TR swaprepót kiváltó szerepének elterjedésével kapcsolatban, hogy sok repódealer rendelkezik óriási (magas kockázatú kötvény, illetve) repópozíciókkal a mérlegében. A klasszikus repó fedezetét ugyanis szerepeltetni kell a mérlegben, hiszen a konstrukció szerves részét képezi a visszavásárlási kötelezettség. Tehát egy argentin vagy mexikói kötvénnyel rendelkező értékpapír-kereskedő hiába repózza ki a különlegesen magas kockázatú papírokat, az to-

vábra is rontja a pozícióját a beszámolási időszakban. Ezért ezekben az időszakokban a feszített mérleggel rendelkező kereskedőknek érdekükben áll olyan megoldást keresni, amellyel eltüntethetik rizikós papírjaikat arra az időre, amikor a beszámoló készül. A végleges eladással párosított TR swapügylet során a mérlegből végleg kikerül az eladott papír, ugyanakkor a kockázata továbbra is az eladó felet terheli. A vevő számára ugyanakkor valamilyen ellentételezést kell szolgáltatni, motiválni kell arra, hogy ne egy hasonló tartalmú klasszikus repóügyletet kössön (pl.: a repónál magasabb rögzített kamatot). Ezt úgy is nevezik, hogy a feszített mérleggel rendelkező cég „megvásárolja” a tartalékokkal rendelkező vállalkozás mérlegében lévő kihasználatlan lehetőségeket. Ilyenkor gyakran megfigyelhető, hogy a hónap közben levő repóügyletek magas száma a hó végével lecsökken, és egy-egy rövid időszakra megemelkedik a TR swap + végleges eladási konstrukció népszerűsége.

A fenti ügylet alkalmazásának gátja vagy legalábbis a népszerűségét csökkentő tényező lehet a jogi háttér, illetve a szokásjog kialakultságának hiánya. Még a hitel típusú származékos ügyletek terén legkiterjedtebb dokumentációt és szerződéses hátteret kidolgozó ISDA sem készített a szokványokat és a nemzetközi ajánlásokat rögzítő iránymutatást a TR swap tárgyában.

1.2 A repó díját befolyásoló tényezők

Az üzleti repókamatok általában alacsonyabbak a bankközi pénzügyi kamatoknál. Ennek egyszerű magyarázata a repó hitel mögött álló értékpapír-fedezet megléte. Ezen kívül még számos tényező befolyásolja a repó díját:

a repó díját számos tényező befolyásolja

- A repókamatláb alapvetően inkább a pénzügyi kamatlábakhoz igazodik (betét, CD), mintsem a kötvénypiaci kamatokhoz.
- A kötvénypiaci tendenciák is hatással vannak a repókamatokra: általános besszhangulatban, amikor a brókerek többsége short pozícióban van kötvényekből, s ezért kölcsönpapírokra van szüksége, a repókamatok valószínűleg alacsonyabbak lesznek. Ellenkező helyzetben – vagyis felfelé ívelő piacon – a brókereknek inkább tőkére van szükségük pozícióik finanszírozásához, ami a hiteleket drágítja.
- A repódíj magasabb, ha a fedezetként szolgáló értékpapír kevésbé likvid – mivel ezeket a papírokat a vevő nehezebben tudja értékesíteni az eladó nemteljesítése esetén.

- Szállítási repó esetén az értékpapír-helyettesítés lehetősége megemelheti a repó díját, hiszen az kényelmi előnyöket biztosít az eladó számára, ugyanakkor leszűkíti a vevő mozgásterét. Minél több helyettesítési lehetőség megengedett, annál magasabb lehet a repókamatláb.
- Magasabb hitelkockázata miatt az óvadéki repó drágább a szállítási repónál. A háromszereplős repó hitelkockázata és ezzel együtt a díja is az előbbi két konstrukció között helyezkedik el.
- A repókamatláb negatív irányba leginkább a speciális fedezetű ügyleteknél mozdulhat el. Minél nehezebben beszerezhető papírról van szó, annál alacsonyabb kamaton lehet hajlandó a vevő hitelt nyújtani – esetenként akár jóval a pénzügyi kamatok alatt is.

Nyitott repóügylet esetén, amikor a repókamatláb az O/N kamatokhoz van kötve, és naponta újraszámításra kerül, alacsonyabb repókamatlábba számíthatunk, mint folyamatosan továbbgörgetett egynapos repó esetén. A nyitott repónál ugyanis – bár fennállhat a helyettesítés lehetősége, valamint az ügylet egynapos határidővel felmondható – nem jelennek meg a napi értékpapír-transzferálási költségek, amelyek egy hasonló futamidejű, naponta továbbgörgetett O/N repónál felmerülnének.

1.3 Repóval kapcsolatos kockázatok

A repóügyletek egyik fő vonzereje alacsony kockázatukban rejlik. A hagyományos kölcsönügyletekhez képest az értékpapír-fedezet jelentős kockázatmérséklő szerepet jelent, de azért repók esetén is vannak olyan tényezők, amelyek nem zárják ki az esetleges veszteségek lehetőségét.

*a partner
nemteljesítésének
veszélye*

Első megközelítésre azt gondolhatnánk, hogy repóügylet során mindkét fél fedezve van, hiszen a pénzmozgással szemben egyidejűleg ellentétes irányú értékpapírmozgás történik, vagyis mindkét fél kezébe kapja az általa kiadott pénz, illetve értékpapír ellenértékét. Ehhez azonban az szükséges, hogy a partnerek valóban teljesítsék a szerződésben rögzített kötelezettségüket, vagyis készpénz-, illetve értékpapír-transzferjüket az ügylet elején és végén. A partner nemteljesítésének veszélye a **partnerkockázatban** jelenik meg. Ahhoz, hogy a felek teljes biztonságban érezhessék magukat partnerük utalásaival kapcsolatban, érdemes köztes szereplőként egy (vagy több) elszámolóházat az ügyletbe iktatniuk (három- vagy többoldalú repó), amely biztosítja a DVP elszámolás teljesülését.

*a fedezet kibocsátójá-
nak csődje*

Szállítási repó esetén az értékpapír kölcsönvevője szempontjából kockázatot jelent továbbá a fedezetként szolgáló papír kibo-

csátójának csődje (*kibocsátói kockázat*). Amennyiben a kibocsátó csődbe kerül, és a repóügyletben szereplő eladó fél ennek következtében nem hajlandó visszavásárolni a kölcsönadott papírokat, az értékpapír tulajdonosa (a vevő) a csődbe került cég hitelezőjeként hátrасorolt követeléssel rendelkezőként fog szerepelni. Ilyenkor követelése kielégítetlen maradhat. (Részvényfedezetű repónál még rosszabb a helyzet, hiszen a részvénytulajdonosok állnak a kielégítési rangsor legvégén felszámolási eljárás esetén.) Ezen kockázat minimalizálása érdekében fedezetként legtöbbször kizárólag állampapírok szerepelhetnek, amelyek a legnagyobb biztonságot nyújtják.

Hosszabb futamidejű repóügyleteknél még a biztonságos állampapír-fedezetek esetén is adódhat veszteség a fedezet értékének elmozdulásából, amennyiben nem történik meg a fedezetek értékének rendszeres felülvizsgálata. Azokon a piacokon, ahol a kamatok gyakran és relatíve nagymértékben változnak, a fix kamatozású állampapírok árfolyama jelentősen elmozdulhat (*piaci kockázat*). Rövidebb futamidejű repóknál alacsonyabb az árfolyam-elmozdulásból adódó potenciális veszteség. Hosszabb futamidő esetén viszont jelentős veszteségek keletkezhetnek, amennyiben nem használnak megfelelő fedezetértékelési technikát a felek. Mindkét fél számára a legelőnyösebb és legnagyobb biztonságot a napi fedezetértékelés nyújt, amely biztosítja a fedezet értékének napi korrigálását.

Az árfolyam-elmozdulásból adódó kockázat fokozódik, ha keresztvalutás repóról van szó. Ezeknél az ügyleteknél ugyanis a fedezetként használt külföldi értékpapír árfolyamának elmozdulása mellett a valutaárfolyam elmozdulásából adódó kockázat is szerepet játszik (*árfolyamkockázat*).

a fedezet értékének elmozdulása...

...még veszélyesebb lehet külföldi papírok esetén